Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

25.11.2024

Liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijakuuleminen 26.11.2024
https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+7/2024

Asia: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Asiantuntijalausunto:
Yksikönjohtaja Annika Lindblom, ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta koskien YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanoa.

YM pitää tärkeänä, että Suomen hallitukset raportoivat säännöllisin väliajoin eduskunnalle YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman toimeenpanon edistymisestä Suomessa. Selonteko antaa mahdollisuuden kullekin hallitukselle kertoa keskeistä toimistaan kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Aiemmat selonteot on annettu vuosina 2017 ja 2020. YM kiittää VNK:aa hyvästä, osallistavasta selonteon valmistelusta.

YM näkee, että tämä kestävän kehityksen selonteko on keskeinen osa hallituksen selontekojen sarjaa, jonka käynnisti selonteot ulko- ja turvallisuuspolitiikasta sekä kansainvälisistä taloussuhteista ja kehitysyhteistyöstä kesällä 2024.

Suomea pidetään kestävän kehityksen mallimaana ja olemme sijoittuneet kestävän kehityksen globaalissa SDG-vertailussa useana vuonna ensimmäiseksi, niin tänäkin vuonna. YK:n SDG-mittareilla mitattuna Suomen vahvuutena on monien sosiaalisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisen kehitystavoitteiden hyvä toteutuminen. Suomelle tunnistetut haasteet liittyvät lähes poikkeuksetta ekologisen kestävyyden sekä kulutuksen ja tuotannon kysymyksiin. YM pitää tärkeänä, että haasteet tunnistetaan, tunnustetaan ja niihin pyritään löytämään vaikuttavia ja kustannustehokkaita ratkaisuja.

YM pitää Agenda2030 toimintaohjelman vahvuutena sitä, että se haastaa valtioita ja muita toimijoita ajattelemaan kokonaisvaltaisesti. Toimet yhden tavoitteen ratkaisemiseksi eivät saa hankaloittaa jonkun toisen tavoitteen saavuttamista. Esimerkiksi maailmanlaajuinen irtautuminen fossiilisista tulee toteuttaa tavalla, joka ei rapauta luonnon monimuotoisuutta, lisää saastumista, kasvata eriarvoisuutta tai heikennä kokonaisturvallisuutta.

YM valmistee ja seuraa erityisesti SDG-tavoitteiden 6 (vesi), 11 (kaupungit), 12 (kestävä kulutus ja tuotanto), 13 (ilmastoteot), 14 (meriekosysteemit) ja 15 (maaekosysteemit) toimeenpanoa. Toimien kautta pyritään löytämään ratkaisuja globaalin kolmoiskriisin – ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen – hidastamiseksi ja selättämiseksi. Ei kuitenkaan riitä, että Suomen ympäristöpolitiikka on kestävää, vaan vihreän ja puhtaan siirtymän edistämiseksi tarvitaan ripeitä ja johdonmukaisia toimia ja systeemisiä muutoksia kaikilla talouden ja toiminnan sektoreilla niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Lisäksi on tärkeää, että EU toimii globaalina edelläkävijänä luonto-, ilmasto- ja kiertotalouspolitiikassa, ja että kansainväliset, EU:n omat sitoumukset ja kansallinen toimeenpano vievät samaan suuntaan.

Ilmastonmuutos tulee pyrkiä rajaamaan enintään 1,5 asteeseen Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Suomella on kunnianhimoinen kansallinen tavoite tulla hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä. Uusi ilmastolaki tuli voimaan heinäkuussa 2022 ja se säätää tavoitteet ja puitteet Suomen ilmastopolitiikan suunnittelulle ja sen toteutumisen seurannalle. Suomen nykyiset päästöt laskevat tuntuvasti, jopa odotettua enemmän, johtuen kivihiilen ja turpeen polton merkittävästä laskusta sekä ydin- ja tuulivoiman osuuden kasvusta. Silti kaikilla sektoreilla on tarve päättää lisätoimista nykyisten kansallisten tavoitteiden ja EU-tasolla asetettujen velvoitteiden saavuttamiseksi. Lisätoimien tarve hiilineutraaliuden saavuttamiseksi 2035 vastaa

suuruudeltaan lähes puolta Suomen tämänhetkisistä kokonaispäästöistä. Erityishaasteena on maankäyttösektorin muuttunut tilanne.

Suomi on sitoutunut luontokadon pysäyttämiseen Kunming-Montrealin luonnonmonimuotoisuuskehyksen ja EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti. Tästä huolimatta uusimpien uhanalaisuusarviointien mukaan Suomen luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta on heikkenevä sekä lajien (v. 2019) että luontotyyppien (v. 2018) osalta. YM näkee, että luontopolitiikassa tarvitaan vahvempaa tahtotilaa ja yhteistyötä johdonmukaisten ja yhteiskunnallisesti laaja-alaisten toimenpiteiden toimeenpanon varmistamiseksi. Muutokset tulee toteuttaa oikeudenmukaiseksi koetuilla tavoin ja järjestelmätasolla. Tällä hetkellä olemme Suomessa kehittämässä markkinalähtöistä luonnonarvokauppaa, johon on myös kasvavaa kansainvälistä kiinnostusta. Luonnonarvomarkkinat voivat parhaimmillaan palvella monia tavoitteita.

YM korostaa, että luontokato ja ilmastonmuutos on ratkaistava yhdessä. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edistää ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. Oikein suunnitelluilla sopeutumistoimilla voidaan puolestaan rajoittaa lämpenevän ilmaston aiheuttamaa luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Luontopohjaisilla ratkaisuilla voidaan vähentää luontokatoa ja hillitä ilmastonmuutosta samanaikaisesti, minkä lisäksi ne tukevat esimerkiksi ruoka- ja vesiturvaa, ihmisten hyvinvointia sekä useita muita yhteiskunnallisia tavoitteita. Ennallistaminen on hyvä esimerkki toimesta, joka hyödyttää sekä ilmastoa että luontoa.

Hallitus edistää kiertotaloutta monin keinoin. Suomella on kiertotalouden strateginen ohjelma, jossa on asetettu kiertotalousasteeseen ja luonnonvarojen ja materiaalien käyttöön liittyviä määrällisiä tavoitteita. Lisäksi Suomella on biotalouden kansallinen strategia, jossa tavoitteeksi on kirjattu kaksinkertaistaa biotalouden arvonlisä, luoda innovatiivisia biotalouden ratkaisuja maailman ongelmiin ja sekä korvata fossiilisten raaka-aineiden käyttöä. Kansallisen kiertotalouslain valmistelu on käynnistynyt ja sen tavoitteena on selkeyttää jätealan lainsäädäntöä, ottaa entistä vahvemmin huomioon materiaalien koko elinkaari ja edistää niiden hyödyntämistä sekä panna täytäntöön valmistelussa olevaa EU-sääntelyä. Lisäksi hallitus vauhdittaa kiertotalouden toimia mm. vapaaehtoisen Green Dealin avulla. Ripeille ja vaikuttaville toimille on todellinen tarve, sillä Suomen eri materiaalien kulutus ja jätteiden tuottaminen on korkeinta koko EU:ssa. EU:ssa tullaan vahvistamaan kiertotalouden sisämarkkinoita, erityisesti pyrittäessä pääsemään eroon luonnonvaroja koskevista haitallisista riippuvuuksista.

Globaalivastuun osalta (SDG17) Suomen haasteena on ollut laskeva tuki kansainväliseen yhteistyöhön, erityisesti kehitysyhteistyörahoituksen, ml. ilmasto- ja ympäristörahoitus, osalta. Suomen rahoituksen trendin jatkuessa laskevana, tällä tulee olemaan vaikutuksia myös Suomen uskottavuudelle ja hyvälle maineelle. Lisäksi kulutuksemme ja tuotantomme muissa maissa aiheuttamat kielteiset oheisvaikutukset, kuten erilaiset ympäristöpäästöt ja metsäkato, ovat merkittäviä. Tätä mittaavan ns. Spillover Indexin YK-vertailussa Suomi sijoittui niiden maiden joukkoon, joilla oli paljon negatiivisia oheisvaikutuksia.

Suomella on kuitenkin kansainvälisessä ympäristö- ja ilmastopolitiikassa paljon annettavaa. Suomalaisten yritysten edelläkävijyys vähähiilisissä ratkaisuissa, ml. puhtaat teknologiat, voi vahvistaa myös Suomen positiivista kädenjälkeä maailmalla. Suomen “vientituote” on myös koko yhteiskunnan mukanaolo kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toimeenpanossa. Hyvänä esimerkkinä ovat yritysten ja toimialojen itselleen laatimat hiilineutraalius- ja luonnon monimuotoisuustiekartat. Tuemme myös pyrkimyksiä saada yritykset paremmin osaksi kansainvälisten ilmasto-, ympäristö- ja biodiversiteettisopimusten neuvotteluja ja toimeenpanoa.

Suomi ja EU ovat pitäneet tärkeänä, että luonto-, ympäristö- ja ilmastotoimien rahoitusta lisätään kaikista lähteistä, ml. innovatiiviset lähteet, ja että uusia maita liittyy rahoittajamaiden joukkoon, sillä julkinen raha ei riitä haasteiden ratkaisemiseen. Ilmasto- ja ympäristörahoituksen yhteishyötyjä pitää vahvistaa, eli ilmastorahoituksella pitää voida edistää myös ympäristötavoitteita, kuten torjua luontokatoa, ja päinvastoin.

Monet ympäristö- ja ilmastosopimusten alla tehdyt päätökset vaikuttavat suoraan EU:n lainsäädäntöön ja sitä kautta myös kansalliseen sääntelyyn. YM pitääkin tärkeänä, että Suomi jatkaa aktiivista osallistumista ja vaikuttamista kansainvälisissä neuvotteluissa ja prosesseissa. Aktiivinen kansainvälinen virkatyö ylläpitää Suomen mainetta ympäristöpolitiikan edelläkävijänä sekä luo myös uusia mahdollisuuksia suomalaisten yritysten, tutkimuslaitosten ja järjestöjen toiminnalle ja menestykselle kansainvälisessä kaupallisessa ja muussa yhteistyössä.